

Diskurzívna analýza

BAKSEM III

Podzim 2019

Mgr. BcA. Miroslav Vlček

Kvalitatívne textové analýzy

- diskurzívna, kritická diskurzívna analýza
- kritická analýza metafor
- korpusová analýza
- konverzačná analýza
- semiotická analýza; sociálna semiotika, vizuálna semiotika
- naratívna analýza; motivická analýza
- žánrová analýza (genre analysis)
- estetická analýza
- analýza rámcov (frame analysis)
- kritická hermeneutická analýza
- kvalitatívna obsahová analýza
- ...

Diskurz???

Discourse studies - rozčlenenie

- **diskurzívna analýza** (John Sinclair, Malcolm Coulthard, Michel Pêcheux; **J.P.Gee**)
  - diskurz = štruktúra presahujúca hranicu vety; jednotka jazyka (language-in-use, discourse-in-use)
  - lingvistické hľadisko: posun od abstraktných modelov jazyka k špecifikám jeho použitia (sociolingvistika, pragmalingvistika, psycholingvistika etc.)
  - etnografické hľadisko
- **sociálna/diskurzívna psychológia** (Jonathan Potter, Margaret Wetherell, Robin Wooffitt)
  - diskurz = konverzácia (analýza reči, štruktúry argumentácie, vzájomného porozumenia hovoriacich)
  - etnometodológia (konverzačná analýza), postštrukturalizmus (Foucault)
  - sociálne-psychologické hľadisko

Discourse studies - rozčlenenie

- **kritická diskurzívna analýza** (Norman Fairclough, Ruth Wodak, T. A. van Dijk, T. van Leeuwen)
  - **diskurz = sociálne praxe** (analýza reči, štruktúry argumentácie, **manipulácia** – ideológie, symbolická moc, symbolické násilí)
  - postštrukturalizmus, marxizmus („kritická“ odkazuje ku kritickej paradigme sociológie, nie je to hodnotiaci pojem)
  - spoločné princípy
    - konštitutívna povaha diskurzu
    - diskurz ako sociálna prax (sociálne inštitúcie; normovanosť)
    - diskurz a pole moci (diskurz ako disciplinačný nástroj; produktívna a represívna moc)
    - dialektický vzťah medzi sociálnou štruktúrou a sociálnymi aktérmi
    - intertextualita a interdiskurzivita
  - sociologické hľadisko (najkomplexnejšie: kombinácia lingvistickej, mikro- a makrosociologickej analýzy)
  - angažovanosť, emancipatórny étos CDA

J.P. Gee a jeho model DA

- kľúčové pre Geeho: language-in-use (**discourse-in-use**)
  - Ako je jazyk **používaný** pre dorozumievanie se
- situovaný význam
  - sociálny konštruktivizmus: význam nie je preexistujúci, ale závislý na kontexte
  - autor a čitateľ: možnosti porozumenia
  - dialektika medzi výpoveďou a situáciou („chicken-egg question“)
    - dvojaká determinovanosť
    - = problém s kauzalitou pri analýze diskurzu (intertextualita, dialogickosť textu, vypožičiavanie slov)
    - = dobré neizolovať svoj výskumný korpus absolútne a zároveň si jasne stanoviť jeho hranice (rozhranie text – kontext je relatívne)
- diskurzívne spoločenstvá
  - komunita a diskurz: zdieľané normy a očakávania

Model analýzy: základné nástroje (tools) I

- diskurz – Diskurz
  - 1: výpoveď, použitie jazyka (↑ lingvistické pojmá diskurzu: celok väčší ako veta)
  - 2: kombinácia diskurzu s mimolingvistickými prvkami (tj. inými sémiotickými systémami)
- sociálny jazyk
  - multifunkčnosť jazyka
  - pravda je záležitosťou vyjednávání, ktoré se uskutečňuje cez jazyk
- konverzácie – Konverzácie
  - 1: konkrétna výpoveď /komunikácia
  - 2: verejné diskusie viazané témou – nemusia prebiehať na jednom mieste v jednom čase

Model analýzy: základné nástroje (tools) II

- intertextualita
- Diskurzívne modely
  - „teórie“, explikačné rámce pre určitú situáciu
  - vzťah Diskurzívneho modelu a Diskurzu
    - niektoré DM prechádzajú mnohými Diskurzmi, iné DM môžu byť obmedzené len na jeden Diskurz
    - príklady:
      - Gee: Diskurzívny model svadby – „Diskurz západnej civilizácie“
      - diskurz rasizmu – diskurzívny model priaznivcov DSSS
      - ...

Sedem oblastí konštrukcie reality (building tasks)

- konštruovanie identít
- konštruovanie aktivít
- konštruovanie vzájomných vzťahov (medzi subjektmi)
- konštruovanie súvislostí (medzi objekty, udalosťmi, dejmi, procesmi)

- konštruovanie politík (building politics), hodnotenie
- zvýznamňovanie (building significance)

- znakové systémy a systémy vedenia (building significance for sign systems and knowledge)